

Eesti Vabariik – 2005. aasta artikkel IV konsultatsioon

22. juuli 2005

Lõplik avaldus

1. Eesti majandus on riigi taasiseseisvumisest saadik väga edukalt arenenud. Sel teel on mänginud olulist rolli riigi usaldusväärne makromajanduslik poliitika ning ulatuslikud struktuurireformid, mis soodustavad makromajanduslikku stabiilsust ja tugevat majanduskasvu. Seega läheneb Eesti kiiresti euroliidu tasemele – tulu elaniku kohta ostujõu pariteedi alusel, mis moodustas 1995. aastal kolmandiku EL varasema 15 liikmesriigi tasemest, jõudis 2004. aastal ligi pooleni sellest. Maastrichti kriteeriumide täitmisel on Eesti uute liikmesriikide seas juhtpositsioonil. 2004. aasta juuni lõpus ühines Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM2, säilitades ühepoolse kohustusena valuutakomitee süsteemi, mis fikseerib krooni kursi euro suhtes, ja seega on eurole plaanipärase ülemineku eeldused head.

2. Ehkki üldiselt areneb Eesti majandus soodsas suunas, ei saa tulevikku siiski riskivabaks pidada, kuna mõnes majandussektoris võib täheldada ülekuumenemise märke. Kui riik on sellises arengustaadiumis nagu Eesti praegu, siis on inflatsiooni mõningane kasv tootlikkuse suurenemisest tingitud palgatõusu mõju tõttu ootuspärane. Väikse ja avatud ning valuutakomitee süsteemi järgiva majanduse puhul sõltub inflatsioon suures osas küll välistest teguritest, kuid siiski avaldab mõju ka siseriiklik poliitika. Ehkki alusinflatsiooni määr moodustab hetkel vaid ligikaudu 2%, võib ekspansiivse eelarvepoliitika ja võlakoormuse kiire kasvu koosmõju tagajärjel tekkida inflatsioonisurve. Seoses kõrge jooksevkonto puudujäägiga, mida rahastatakse üha rohkem välislaenu abil, on säilinud ka väliste šokkide oht. Eesti-suguse riigi puhul on teatud jooksevkonto puudujääk ootuspärane, kuna tootmisvõimet suurendatakse kapitalivahendite importimise teel. Siiski ei ole praegune jooksevkonto puudujäägi tase meie arvates jätkusuutlik.

3. Selleks, et tagada sujuv üleminek eurole ja kindlustada seejärel tulemusrikas majandustegevus, tuleb järgida konservatiivset poliitikat, mis ohjeldaks inflatsiooni ning võimaldaks leevendada välist tasakaalustamatust. Kuna majandus on saavutanud potentsiaalilähedase kasvutaseme ning kinnisvara- ja ehitussektoris võib täheldada esimesi märke ressursipiirangutest, on lühiajalises perspektiivis vajalik rakendada kitsendavat eelarvepoliitikat. Selline meede vähendaks sisenõudlust ja välist tasakaalustamatust ning ennetaks inflatsioonisurvet. Siseriikliku võlakoormuse kasvu kiirust tuleks tähelepanelikult jälgida ning kui ilmneb märke selle kohta, et langetatud on laenu väljastamise standardeid ja järsk hinnatõus varade turgudel põhjustab süsteemseid finantsriske, peaksid ametivõimud olema valmis rakendama kõiki olemasolevaid vahendeid, sealhulgas ka usaldatavusnormatiive. Pikemas perspektiivis on Eesti konkurentsivõime säilitamise ja konvergenti hõlbustamise seisukohast ülioluline säilitada kauba- ja tööturu paindlikkus.

Majanduse väljavaated

4. 2005. aasta makromajanduslik väljavaade on Eestile soodne, kuid selles peitub inflatsiooni kiirenemise oht. SKP reaalkasv võib 2005. aastal ulatuda 7%ni ja seda tänu suurenenud sisenõudlusele ning teatud määral ka välissektorile, kuigi viimast ohustavad riskid, mille põhjuseks on oodatust nõrgem väliskeskkond. Seoses energia- ja reguleeritud elektri hinna ning EL liitumisega seotud tubaka ja kütuse aktsiisimaksude tõusuga peaks keskmine koguinflatsioon, mis oli 2004. aastal 3%, prognooside kohaselt kiirenema ligi 3,5%ni. 2006. aastal peaks inflatsioon veidi vähenema. Siiski valitseb oht, et püsivalt kiire laenukasv ning ekspansiivne eelarvepoliitika suurendavad "teise ringi" mõjusid, mille tulemusena kiireneb inflatsioon veelgi ka 2006. aastal, mil hakatakse hindama Eesti valmisolekut euro kasutuselevõtuks. Jooksevkonto puudujääk peaks 2005. aastal langema ligikaudu 11%ni SKPst ning seoses pensionisüsteemi teise samba laienemisega oodatakse ka eraisikute säästmise suurenemist.

Eelarvepoliitika

5. Kuna valuutakomitee seab piirid iseseisva rahapoliitika teostamisele, on kitsendav eelarvepoliitika ainus vahend, mille abil saab Eestis vähendada haavatavust välisteguritele ning piirata sisenõudlust. Hoolikalt tuleks kontrollida kulutusi ning eelarve ülelaekumisi, mida on eelnevatel aastatel sageli esinenud, ei tohiks ära kulutada, vaid peaks kasutatama finantsvarade soetamiseks. Neutraalse eelarveseisundi kindlustamiseks tuleks 2005. aastal saavutada vähemalt sama suur eelarve ülejääk kui 2004. aastal.

6. Kuigi tulumaksumäära alandamist aeglustades peaks suurenema tulude laekumine, võib 2006. aastaks välja kuulutatud pensionitõus (mis moodustab SKPst ligikaudu 0,5 protsendipunkti) avaldada survet eelarve tasakaalule. Pealegi kaasneb mitmete väljapakutud eelarvetulusid suurendavate meetmetega (nt kõrgemad aktsiisimaksud ning riigiettevõtetest täiendav dividendide väljavõtmine) soovimatuid kõrvalmõjusid. Kuigi missioon põhimõtteliselt toetab ametivõimude plaani nihutada maksubaasi keskpikas perspektiivis kaudsete maksude suunas, soovitame siiski jääda esialgse aktsiisimaksude suurendamise ajakava juurde, et vältida enne euro kasutuselevõttu ebasoodsaid inflatsioonimõjusid. Lisaks võib valitsuse plaan suurendada dividendide väljavõtmist riigiasutustest ajal, mil investeerimisvajadused on suured, arengut hoopis takistada. Seetõttu tuleb juhul, kui pensione siiski otsustatakse tõsta, märgatavalt vähendada teisi kulutusi, et vältida eelarvepoliitika täiendavat ekspansiivset mõju.

7. Valitsuse praeguseid väljaminekuid tuleks samuti rohkem jälgida. Viimastel aastatel on oluliselt tõusnud valitsuse palgakulutused (ligi 0,5% SKPst), sest kasvanud on tööhõive tervishoiu- ja haridussektoris ning tervishoiutöötajate palgad. Võttes arvesse, et riigisektor on viimaste aastate jooksul suurenenud, tuleks selleks, et säilitada Eestile viimase kümne aasta jooksul kasulikuks osutunud soodsat maksukeskkonda, tõhustada kontrolli väljaminekute üle, eriti seetõttu, et kiiresti vananeva elanikkonna seas kasvab vajadus tervishoiuteenuste järele. Sellega seoses oli missioonil rõõm tõdeda, et vajalikud ettevalmistused keskpika perspektiivi eelarve koostamiseks on tehtud ning me julgustame ametivõime seda järgmise eelarvetsükli ajal ellu viima. Tervitatav on ka see, et ametivõimud olid võtnud meetmeid eelarveväliste tehingute lõpetamiseks.

8. Ametivõimude keskpika perspektiivi tasakaalustatud eelarve kava kiire rakendamine tekitaks ülemäärase stiimuli ning teravdaks majanduslikku tasakaalutust ajal, mil on äärmiselt tähtis konservatiivne lähenemine rahandusküsimustele. Tasakaalustatud eelarve eesmärk on asjakohane keskpikas või pikas perspektiivis, kuid selleni tuleks liikuda järkjärgult, vähendades eelarve ülejääki mõõdukalt, et piirata haavatavust välismõjudele ning toetada euro õigeaegset kasutuselevõttu. Nii toimides saavad ametivõimud suunata ülejäägi fondi, mida saab kasutada vananeva elanikkonna tulevikuvajaduste rahuldamiseks.

Finantspoliitika

9. Samas kui siinne laenutase on Euroopa Liidu standardite järgi madal ning Eesti finantssüsteemi lähenemisel ELi normidele on oodata suhteliselt kiiret laenukasvu, võib praegu täheldada esimesi ülekuumenemise märke – kinnisvara- ja aktsiahinnad on kiirel tõusuteel ning ehitussektoris valitseb tööjõupuudus. Kinnisvaraturg tundub olevat segmenteeritud ning hinnastatistika ei arvesta paranenud kvaliteediga, kuid siiski on kinnisvarahindade kiire tõus võimalik ülekuumenemise märk ning seepärast tuleks taolist suundumust hoolikalt jälgida. Eriti murettekitav on see eluasemelaenude aktiivse kasvu taustal. Kui peaks juhtuma, et võitlus turuosa pärast sunnib panku oma laenude väljastamise standardeis järeleandmisi tegema, tuleb finantsjärelevalve teostajatel kasutusele võtta kõik olemasolevad vahendid, sealhulgas ka usaldatavusnormatiivid. Eluasemenõudlust oleks võimalik vähendada peatades eluasemelaenude intresside tulumaksusoodustus ning külmutades Kredexi eluasemetega seotud tegevuse.

10. Ekspordisektori head tulemused ning ekspordikaupade suhteliselt stabiilsed hinnad annavad tunnistust fikseeritud vahetuskursi sobivusest. Selle kohta, et jooksevkonto puudujääk peegeldaks Eesti konkurentsivõime probleeme, puuduvad tõendid. Kuna Eestis kehtib valuutakomitee süsteem, siis on tööjõu- ning kaubaturu paindlikkus kriitilise tähtsusega, sest selle abil saab keskpikas perspektiivis säilitada konkurentsivõime ning tagada jätkusuutlik reaalne konvergens nii enne kui pärast euro kasutuselevõttu.

Struktuuripoliitika

11. Tööjõuturu tingimused järjest paranevad, kuid struktuurse töötupuuduse tase on endiselt kõrge, osalt Eesti minevikupärandi tõttu. 2005. aasta esimeses kvartalis langes tööpuuduse määr (ELis kooskõlastatud määratluse kohaselt) eelmise aastaga võrreldes 0,6 protsendipunkti võrra tasemele 9,5%, ja tööhõive suurenes jätkuvalt. 2004. aastal kasutusele võetud aktiivsel tööturupoliitikal on selles positiivses arengusuunas suur osa.

12. Eesti on hakanud kaasajastama oma kutsehariduse süsteemi, et suurendada õppijate osakaalu ning viia kutseharidus vastavusse tööturu vajadustega. Täiendatud on kutsehariduse strateegilist arengukava aastaks 2006-2008 ja Eesti teeb ettevalmistusi, et saavutada kavas seatud eesmärged ELi struktuurifondide abil.

13. Kommunikatsioonivõrkude sektoris jätkuvad reformid, mille eesmärk on suurendada tõhusust ja konkurentsivõimet. ELiga ühinemislepingu alusel võimaldati Eestile elektrituru avamiseks üleminekuperiood: 2008. aasta lõpuks peaks olema konkurentsile avatud 35% ning 2012. aasta lõpuks kogu elektriturg. Siiani on vastavad ettevalmistused toimunud

ajakava kohaselt ning tõhususe ja keskkonnasäästlikkuse seisukohast on saavutatud häid tulemusi. Telekommunikatsioonisektori reformid on toetanud majanduskasvu ning võimaldanud hakata paremini rahuldama tarbijate vajadusi. Hiljutised meetmed, sealhulgas telefoninumbrate liikuvuse võimaldamine, on veelgi suurendanud konkurentsi ja langetanud hindu.

14. Tunnustame ametivõime turupõhise poliitika rakendamise eest, tänu millele on edukalt ümber kujunenud Eesti majandus, mida iseloomustab tugev kasv ja stabiilne hinnatase. Siiski ei ole täielik lõimumine euroalaga veel lõppenud ning seetõttu soovitame valitsusel hoiduda enesega rahulolust ning jätkata heaperemeheliku poliitika järgimist.

*****

Täname oma Eesti kolleege era- ja avalikust sektorist nii külalislahkuse ja koostöö kui ka huvitavate arutelude eest.